

Skarga na przewlekłość postępowania cywilnego w praktyce orzeczniczej

PAWEŁ GRABDA*

STRESZCZENIE

Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (dalej: u.s.n.p.s.)¹ reguluje zasady i tryb wnoszenia oraz rozpoznawania skargi strony, której prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki zostało naruszone na skutek działania lub bezczynności sądu lub prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze (art. 1 ust. 1 u.s.n.p.s.). Prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki mieści się w zakresie prawa do rzetelnego procesu sądowego przewidzianego w art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności² (dalej: Konwencja), a także art. 14 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych³. Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Zgodnie z postanowieniem Trybunału Konstytucyjnego z 30.10.2006 r., S 3/6⁴, prawo do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd bez nieuzasadnionej zwłoki stanowi istotny element konstytucyjnego prawa do sądu. Artykuł ma na celu przede wszystkim przedstawienie wyników analizy zastosowania u.s.n.p.s. w najczęstsz

* Mgr Paweł Grabda, doktorant na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, ORCID 0000-0001-8121-4876, adwokat.

¹ Dz. U. z 2018 r. poz. 75, ze zm.

² Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.

³ Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167.

⁴ S 3/6, OTK ZU 2006, nr 9/A, poz. 146.

spotykanych sytuacjach procesowych ze szczególnym uwzględnieniem orzeczeń sądów niższych instancji.

Słowa kluczowe: przewlekłość postępowania cywilnego, skarga na przewlekłość, postępowanie cywilne, prawo do rzetelnego procesu sądowego, zwłoka, rozpoznanie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki.

I. WSTĘP

Kryteria, jakie należy brać pod uwagę, przy ocenie, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, zostały wskazane w art. 2 ust. 2 u.s.n.p.s. W orzecznictwie wydanym na podstawie powyższego przepisu przyjmuje się m.in. z jednej strony, że przewlekłość należy odnosić do stanów nadmiernie rozciągniętych w czasie, postępowań prowadzonych „ślamazarnie”, a przez to nadmiernie przedłużających się. Z drugiej zaś strony jest to pojęcie ocenne i zawsze musi być odnoszone do konkretnych realiów i podjętego trybu postępowania przy zastosowaniu zobiektywizowanych kryteriów. Jeśli ustawa nie zawiera żadnych wskazówek co do długości określonych czynności czy stadiów postępowania, należy odwołać się do wiedzy wynikającej z orzecznictwa sądów lub przeciętnej długości postępowania w podobnych sprawach⁵. Podstawowym kryterium jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie, czy postępowanie trwa dłużej, niż jest to konieczne do jego końcowego rozstrzygnięcia⁶.

Stosowanie powyższych kryteriów nastrocza w praktyce sporo problemów. Z analizy orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów powszechnych wyłania się wiele sprzecznych ze sobą dyrektyw, jak np. uznanie, że długie przerwy między poszczególnymi czynnościami sądu nie powodują przewlekłości postępowania⁷ i jednocześnie, że taką przewlekłość stanowią⁸. Innym przykładem jest uznawanie kwoty zasądzanej z tytułu przewlekłości za niezależną od winy prokuratora lub sądu rekompensatę z tytułu wadliwego działania wymiaru sprawiedliwości⁹ przy jednoczesnym założeniu, że stwierdzenie przewlekłości jest zależne od związku czynności lub bezczynności sądu z jej wystąpieniem¹⁰. W konsekwencji artykuł ma na celu przede wszystkim przedstawienie wyników analizy zastosowania u.s.n.p.s. w najczęściej spotykanych sytuacjach procesowych, ze szczególnym

⁵ Zob. postanowienie SA we Wrocławiu z 6.07.2017 r., II S 12/17, Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych (dalej: POSP).

⁶ Zob. wyrok SO w Warszawie z 28.03.2018 r., XXV C 13/17, POSP.

⁷ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 7.09.2017 r., III S 133/17, POSP.

⁸ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 25.04.2017 r., III S 6/17, POSP.

⁹ Zob. postanowienie SO w Bydgoszczy z 30.05.2018 r., VIII S 2/18, POSP.

¹⁰ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 25.04.2017 r., III S 6/17, POSP.

uwzględnieniem orzeczeń sądów niższych instancji. Nie można jednak pominąć powielanych przez sądy błędów, na które zwrócił uwagę Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: ETPC) m.in. w wyroku pilotażowym z 7.07.2015 r.¹¹, co jednak z uwagi na ograniczone ramy artykułu zostanie omówione w węższym zakresie.

II. POJĘCIE ISTOTY SPRAWY

Przed przejściem do właściwej analizy konieczne jest poczynienie kilku uwag wstępnych dotyczących dopuszczalności wniesienia skargi i pojęcia istoty sprawy.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 u.s.n.p.s. skargę wnosi się w toku postępowania w sprawie, przez co należy rozumieć postępowanie co do istoty¹². Z kolei „sprawą” w znaczeniu cywilnym jest pozew lub wniosek w postępowaniu nieprocesowym¹³. Jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy w uchwale z 24.09.2014 r., III SPP 206/15¹⁴, w orzecznictwie ETPC ugruntował się pogląd, że art. 6 Konwencji ma zastosowanie tylko wtedy, gdy rezultat postępowania ma bezpośrednio rozstrzygające (*directly decisive*) znaczenie dla praw i obowiązków skarżącego o charakterze cywilnym¹⁵. Postępowanie musi być bezpośrednio rozstrzygające, co oznacza, że nie są wystarczające luźny związek (*tenuous connection*) lub odległe i przypadkowe skutki (*remote consequences*)¹⁶. Wymaganie to jest spełnione, gdy orzekanie o prawach i obowiązkach o charakterze cywilnoprawnym jest pierwotnym i zasadniczym celem postępowania.

W konsekwencji skarga nie przysługuje w sprawach incydentalnych, spoza „głównego nurtu postępowania w sprawie”. Kontrolowanie sprawności czynności w postępowaniach incydentalnych należy przede wszystkim do sądu, jako organu procesowego, ewentualnie do nadzoru administracyjnego prezesa sądu nad czynnościami podległych pracowników, a w razie szkody majątkowej podlega rozpoznaniu w trybie procesu cywilnego przeciwko Skarbowi Państwa¹⁷. Powyższa kwestia była przedmiotem skargi konstytucyjnej, jednak postanowieniem z 1.12.2015 r.¹⁸ Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania jej dalszego biegu z uwagi na jej oczywistą bezzasadność. Podkreślił przy tym, że art. 45 ust. 1 Konstytucji

¹¹ *Rutkowski i inni przeciwko Polsce*, m.in. skargi nr 72287/10, 13927/11, 46181/11 (dalej: wyrok pilotażowy).

¹² Zob. postanowienie SA w Krakowie z 19.04.2018 r., I S 74/18, POSP.

¹³ Zob. postanowienie SN z 24.09.2014 r., III SPP 206/14, Lex nr 1522081.

¹⁴ OSNP 2016/7/97.

¹⁵ Zob. wyrok ETPC z 16.07.1971 r. w sprawie *Ringeisen przeciwko Austrii*, Portal Orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, www.etpcz.ms.gov.pl (dalej: POETPC).

¹⁶ Zob. wyrok ETPC z 23.06.1981 r. w sprawie *Le Compte, Van Leuven i De Meyere przeciwko Belgii*, POETPC.

¹⁷ Zob. postanowienie SN z 24.09.2014 r., III SPP 206/14, Lex nr 1522081.

¹⁸ Ts 167/15, OTK ZU 2016/B, poz. 72.

odnosi prawo do rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie przede wszystkim do całokształtu postępowania, dlatego też skarga na przewlekłość obejmuje jedynie możliwość kwestionowania czasu trwania całej procedury, mającej na celu rozstrzygnięcie danej sprawy, nie zaś poszczególnych jej elementów oraz postępowań wпадkowych. W konsekwencji, zdaniem Trybunału, bezzasadne jest twierdzenie, że brak możliwości złożenia odrębnej skargi na przewlekłość postępowania incydentalnego narusza zasadę sprawiedliwości proceduralnej, prawo do sądu oraz prawo do dochodzenia naruszonych praw na drodze sądowej. Trybunał uznał, że w świetle Konstytucji nie ma podstaw do przyjęcia, że skarga na przewlekłość powinna obejmować także postępowania wпадkowe. Jest tak tym bardziej, że strona postępowania ma możliwość podnoszenia zarzutu opóźnienia w prowadzeniu postępowania incydentalnego w ramach skargi na przewlekłość postępowania głównego.

Taka intencja ustawodawcy została również wyrażona w uzasadnieniu projektu nowelizacji u.s.n.p.s. z 30.11.2016 r. (druk nr 851), w którym przywołano pogląd ETPC, zgodnie z którym ocenie podlega sprawność postępowania „w przedmiocie sporu odnośnie do praw i obowiązków o charakterze cywilnym”, a zatem postępowanie jako całość, a nie jego fragmenty, fazy, etapy czy postępowania incydentalne.

W szczególności fragmentaryzacja postępowań stanowiła przez wiele lat zarzut Komitetu Ministrów i ETPC w stosunku do polskich sądów rozpoznających sprawy ze skargi na przewlekłość. Problem teoretycznie został rozwiązany uchwałą Sądu Najwyższego z 28.03.2013 r.¹⁹, zgodnie z którą ocenie pod kątem przewlekłości podlegają zarzuty skarżącego dotyczące przewlekłości od wszczęcia postępowania do jego prawomocnego zakończenia, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona. W praktyce dalsze uchybienia sądów krajowych znalazły wyraz w powołanym wcześniej wyroku pilotażowym. ETPC wskazał w nim dwie błędne zasady utrwalone w orzecznictwie Sądu Najwyższego, tj. wyłączenie stosowania ustawy do okresów sprzed jej wejścia w życie i dokonywanie przez sądy oceny przewlekłości wyłącznie na danym etapie, w danej instancji²⁰. Konsekwencją było mnożenie się skarg na rozstrzygnięcia sądów krajowych (tzw. fragmentaryzacja) w których, jak np. w rozstrzygniętej wyrokiem pilotażowym sprawie ze skargi O., Sąd Apelacyjny pominął 7 lat nieusprawiedliwionej przewlekłości i skargę oddalił.

Mając na uwadze powyższe, należy w pierwszej kolejności wskazać, że w orzecznictwie do spraw spoza głównego nurtu zalicza się m.in. postępowanie zażalenie (z wyjątkiem postępowania wywołanego zażaleniem na odrzucenie pozwu

¹⁹ III SPZP 1/13, OSNP 2013, nr 23-24, poz. 292.

²⁰ Por. postanowienia SN z: 18.02.2005 r., III SPP 14/05, Lex nr 153651 i 26.01.2012 r., III SPP 42/11, Lex nr 1163961.

lub zażaleniem na umorzenie postępowania), jako postępowanie uboczne, którego bieg nie powoduje „przejścia” rozpoznania istoty sprawy do sądu wyższej instancji²¹. Odrzuceniu podlega także skarga na przewlekłość rozpoznania wniosku o zabezpieczenie²², jak również skarga w sprawie o wyłączenie sędziego²³, komornika²⁴, o zwolnienie od kosztów sądowych²⁵ czy wyznaczenie obrońcy z urzędu²⁶. Skarga nie służy również kontroli postępowania w kwestiach dotyczących uprawnień procesowych stron przed wszczęciem postępowania co do istoty sprawy²⁷, jak również w sprawie o zwrócenie sumy poręczenia²⁸.

Po drugie, skarga nie służy badaniu zapadających w sprawie rozstrzygnięć. W konsekwencji sąd nie bada czy oddalenie bądź pozostawienie bez dalszego biegu wniosku o sporządzenie uzasadnienia ma oparcie w przepisach prawa²⁹.

Po trzecie, skarga nie przysługuje na postępowanie w sprawie ze skargi. Artykuł 3 u.s.n.p.s. zawiera zamknięty katalog spraw³⁰. Szerzej w tej kwestii wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Krakowie w postanowieniu z 19.04.2018 r.³¹, wskazując, że prawo do sądu służy nie w sprawie w przedmiocie przewlekłości, ale w sprawie, w której doszło do przewlekłości, a skarga jest jedynie procesowym mechanizmem wymuszenia pełnej realizacji tego prawa, środkiem ochrony prawa do rozpoznania sprawy, a nie ochrony prawa do rozpoznania każdego postępowania, w tym incydentalnego ze skargi na przewlekłość³².

Po czwarte, skarga nie przysługuje po uprawomocnieniu się orzeczenia co do istoty sprawy, nawet przed wniesieniem skargi kasacyjnej³³.

Po piąte, na tej samej zasadzie niedopuszczalne jest wniesienie skargi na przewlekłość w sporządzeniu uzasadnienia wyroku II instancji, nawet w przypadku przekroczenia przez sąd terminu. Strona ma jedynie możliwość wniesienia skargi

²¹ Tak SA w Katowicach w postanowieniu z 21.06.2017 r., V S 19/17, POSP; zob. też postanowienie SN z 22.02.2017 r., III SPP 2/17, Lex nr 2255326.

²² Zob. postanowienie SA w Katowicach z 3.01.2018 r., I S 91/17, POSP.

²³ Zob. postanowienie SN z 24.09.2014 r., III SPP 206/14, Lex nr 1522081.

²⁴ Zob. postanowienie SA we Wrocławiu z 24.05.2018 r., II S 11/18, POSP; tak też ETPC w wyroku z 11.12.2003 r., skarga nr 58751/00, POETPC.

²⁵ Zob. postanowienie SA w Katowicach z 29.05.2018 r., I S 76/18, POSP.

²⁶ Zob. postanowienie SA we Wrocławiu z 23.08.2018 r., II S 38/18, POSP.

²⁷ Zob. postanowienie SN z 6.02.2018 r., WSP 2/17, Lex nr 2439963; postanowienie SA w Gdańsku z 29.11.2012 r., III S 7/12, Lex nr 1236307.

²⁸ Zob. postanowienie SA w Krakowie z 11.12.2007 r., II S 16/07, Lex nr 365687.

²⁹ Zob. postanowienie SN z 24.09.2014 r., III SPP 206/14, Lex nr 1522081.

³⁰ Zob. postanowienie SA we Wrocławiu z 19.09.2018 r., II S 45/18, POSP; zob. też postanowienia SN z: 2.11.2017 r., WSP 1/17, Lex nr 2401842 i 9.01.2018 r., KSP 21/17, Lex nr 2469511.

³¹ I S 74/18, POSP.

³² Zob. też uchwałę SN z 16.11.2004 r., III SPP 42/04, Lex nr 125497.

³³ Zob. postanowienie SN z 12.07.2017 r., III SPP 30/17, Lex nr 2332311.

administracyjnej na podstawie art. 37 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych³⁴.

III. WYSTĘPOWANIE PRZEWLEKŁOŚCI NA POSZCZEGÓLNYCH ETAPACH POSTĘPOWANIA

Analizę zagadnień związanych z przewlekłością postępowania należy podzielić na sześć zasadniczych kategorii odpowiadających kolejno czynnościom sądu³⁵ w postępowaniu cywilnym. Będzie to zatem: 1) analiza możliwości wystąpienia przewlekłości postępowania na początkowym etapie sprawy związanym z jej zarejestrowaniem i wszczęciem postępowania; 2) przewlekłość postępowania związana z czynnościami postępowania dowodowego; 3) przewlekłość związana z wyznaczeniem terminów rozpraw i przerw między nimi; 4) badanie przewlekłości związanej z podejmowaniem przez sąd czynności merytorycznych; 5) analiza przewlekłości na etapie postępowania międzyinstancyjnego i 6) przewlekłość spowodowana czynnościami organizacyjno-technicznymi.

1. Przewlekłość związana z zarejestrowaniem sprawy i wszczęciem postępowania

Po pierwsze, przewlekłe może być już samo zarejestrowanie sprawy. Za takie Sąd Okręgowy w Gliwicach³⁶ uznał zakreślenie sprawy o zapłatę przekazanej z EPU po 15 miesiącach.

Po drugie, przewlekłość może powstać, gdy sąd zbyt długo bada swoją właściwość bądź gdy opieszale jest samo przekazanie akt według właściwości. W postanowieniu z 7.09.2017 r.³⁷ Sąd Okręgowy w Gliwicach stwierdził przewlekłość postępowania, w którym Sąd Rejonowy przez 15 miesięcy wyłącznie dwukrotnie ustalił brak swojej właściwości. Należy zgodzić się z sądem, że czynności związane z wydaniem rozstrzygnięcia w przedmiocie właściwości miejscowej nie należą do skomplikowanych i nie można usprawiedliwiać opieszłości w ich podejmowaniu złą sytuacją kadrową³⁸. Analogiczne rozstrzygnięcie podjął Sąd Okręgowy w Warszawie co do przekazania sprawy po niemal roku od zmiany właściwości rzeczowej na skutek zmiany powództwa³⁹. Z kolei zdaniem Sądu Okręgowego

³⁴ Zob. postanowienie SN z 5.08.2011 r., III SPP 18/11, Lex nr 1101333.

³⁵ W szerokim tego pojęcia znaczeniu, uwzględniającym również czynności referendarzy sądowych i pracowników sekretariatu.

³⁶ Zob. postanowienie z 12.06.2018 r., III S 122/18, POSP.

³⁷ III S 148/17, POSP.

³⁸ Por. postanowienie SO w Gliwicach z 7.09.2017 r., III S 150/17, POSP, w którym sąd oddalił skargę mimo upływu ponad 13 miesięcy.

³⁹ Zob. postanowienie z 21.06.2017 r., XXIII S 41/17, POSP.

w Gliwicach nie stanowi przewlekłości przekazanie sprawy do sądu właściwego w terminie 2 miesięcy⁴⁰.

Po trzecie, przewlekłość może wynikać z opieszałego doręczenia pozwu lub sprzeciwu i późnego wyznaczenia terminu pierwszej rozprawy albo wyznaczenia terminu zbyt odległego w czasie. W orzecznictwie za takie uznano terminy 18⁴¹ i 12⁴², a nawet 3⁴³ miesiący. Niewątpliwie rację ma Sąd Okręgowy w Warszawie, że gdy czas oczekiwania na pierwszy termin rozprawy wynosi 6 miesięcy, sąd powinien jednocześnie wyznaczyć termin i zarządzić doręczenie sprzeciwu, a wezwanie doręczyć pozwanemu razem ze sprzeciwem. Z kolei w postanowieniu z 31.01.2017 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach⁴⁴ stwierdził, że przy ocenie przewlekłości sprawy wszczętej z urzędu należy brać pod uwagę wyłącznie okres od momentu powzięcia przez skarżącego wiedzy o toczącym się postępowaniu, ponieważ wcześniejszy okres nie wiązał się dla niego z żadnymi dolegliwościami. Próbę rozwiązania problemu, jaki powinien być maksymalny czas na wyznaczenie terminu rozprawy, podjął Sąd Apelacyjny w Katowicach. W postanowieniu z 15.05.2017 r.⁴⁵ wskazał, że termin na wyznaczenie rozprawy musi być utrzymany w rozsądnych granicach, za jakie uznać należy okres maksymalnie trzymiesięczny.

2. Przewlekłość na etapie postępowania dowodowego

Kolejnym etapem, na którym Sąd może dopuścić się przewlekłości, jest postępowanie dowodowe.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że już samo gromadzenie materiału dowodowego nie powinno być nadmiernie wydłużone. Za takie Sąd Okręgowy w Gliwicach uznał prowadzenie przez 6 lat postępowania w sposób polegający wyłącznie na dopuszczaniu kolejnych opinii biegłego⁴⁶.

Po drugie, przewlekłość mogą powodować dalsze próby przeprowadzenia dowodu z zeznań świadka w sytuacji, gdy ten dwukrotnie nie odebrał korespondencji i nie można było ukarać go grzywną, nie mając pewności, że dalej mieszka pod wskazanym adresem⁴⁷. Z drugiej strony, nie można zgodzić się z Sądem Okręgowym w Bydgoszczy, że przewlekłości nie stanowi trwające odpowiednio 7

⁴⁰ Zob. postanowienie z 6.02.2018 r., III S 303/17, POSP.

⁴¹ Postanowienie SO w Warszawie z 7.06.2018 r., XXIII S 32/18, POSP.

⁴² Postanowienie SO w Gliwicach z 31.07.2018 r., III S 179/18, POSP.

⁴³ Postanowienie SO w Gliwicach z 4.04.2018 r., III S 32/18, POSP.

⁴⁴ V S 41/16, POSP.

⁴⁵ I S 16/17, POSP.

⁴⁶ Zob. postanowienie z 6.02.2018 r., III S 10/18, POSP.

⁴⁷ Zob. wyrok SR w Bydgoszczy z 7.06.2018 r., VII P 530/17, POSP; zob. też wyrok SA w Warszawie z 18.09.2014 r., I ACa 313/14, Legalis nr 1092959.

i 12 miesięcy przesłuchanie powoda i świadka w drodze pomocy prawnej⁴⁸. Zdaniem sądu terminy wykonania odezwy nie odbiegały od czasu potrzebnego na tego typu czynności, a sąd każdorazowo zmuszony jest do zobowiązania strony do podania pytań, które mają być zadane osobie przesłuchiwanej, sporządzenia odezwy, przesłania jej do sądu wezwanego, który z kolei musi wyznaczyć w tym celu posiedzenie, zawiadomić o nim strony i dopiero po jego zakończeniu zwrócić akta. Sąd nie wziął jednak pod uwagę, że przynajmniej część z ww. czynności powinna być przeprowadzona równolegle. Sąd powinien ponadto czuwać nad sprawnym przeprowadzeniem ww. dowodów przez stosowanie środków dyscyplinujących strony, a nawet wysłać pismo ponagląjące w przypadku wyznaczenia przez sąd wezwany terminu przesłuchania odległego o wiele miesięcy, względnie z korzyścią dla szybkości postępowania odmówić przeprowadzenia dowodu przez sąd wezwany i przeprowadzić go bezpośrednio. Przesłuchanie jednego tylko świadka (już po złożeniu zeznań przez powoda) nie powinno przedłużać postępowania o kolejne 12 miesięcy.

Po trzecie, przewlekłość postępowania może również wystąpić z winy strony postępowania, np. z uwagi na liczbę składanych przez stronę pism i wniosków, które wymagają rozpoznania i generują postępowania wpadkowe⁴⁹. W takich okolicznościach co do zasady przyjmuje się, że nie doszło do przewlekłości w rozumieniu u.s.n.p.s. Jak wskazał Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie w postanowieniu z 6.04.2017 r.⁵⁰, nie zachodzi przewlekłość postępowania, gdy roszczenia są nieoczywiste, a powód wielokrotnie modyfikuje ich wysokość, co każdorazowo implikuje obowiązek zobowiązania strony przeciwnej do zajęcia stanowiska oraz konieczność przeanalizowania przez Sąd zasadności dochodzonych kwot. Nadto nie dochodzi do przewlekłości, gdy powód precyzuje stanowisko na rozprawie, co powoduje konieczność jej odroczenia⁵¹. Także niepowiadomienie sądu o zmianie miejsca pobytu, opóźniające przesłuchanie skarżącego, uzasadnia oddalenie skargi⁵². Przewlekłością będzie jednak udzielenie stronie na rozprawie terminu 7 dni na ustosunkowanie się do rozszerzonego powództwa, jeśli wskazane okoliczności są identyczne z zawartymi w pozwie⁵³.

⁴⁸ Zob. postanowienie z 23.08.2017 r., II S 38/17, POSP.

⁴⁹ Zob. wyrok SO w Poznaniu z 21.02.2017 r., XVIII C 340/16, POSP.

⁵⁰ VII S 1/17, POSP.

⁵¹ Tak też SO w Gliwicach w postanowieniu z 16.05.2018 r., III S 90/18, POSP.

⁵² Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 24.11.2017 r., III S 233/17, POSP.

⁵³ Zob. wyrok SO w Lublinie z 10.01.2018 r., VIII Pa 155/17, POSP.

Po czwarte, do przewlekłości postępowania prowadzi dalsze prowadzenie postępowania dowodowego, gdy okoliczności sprawy zostały już dostatecznie wyjaśnione⁵⁴.

Po piąte, w szczególnych przypadkach do przewlekłości może prowadzić brak inicjatywy dowodowej sądu. Będzie tak np. w sprawie o ustalenie wysokości renty z tytułu niezdolności do pracy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie⁵⁵ sprawa o wysokość renty nie wymaga skomplikowanego postępowania dowodowego, rozwiązywania zawiłości prawnych i co do istoty nie powinna trwać prawie 3 lata. W sprawach o wysokość świadczenia materiałów dowodowy w postaci regulaminów wynagradzania i kart płac czy akt osobowych pochodzących z okresów zatrudnienia powinien być gromadzony sprawnie. Sytuacja, gdy sąd przez niemal 2 lata poprzestaje na inicjatywnie dowodowej ubezpieczonego, i to w sprawie tak doniosłej życiowo, jest stanem „indolencji procesowej”. Sąd rozpoznający sprawę ma podejmować czynności w celu jej rozpoznania (tzw. czynności kierunkowe), a nie jakiegokolwiek czynności stwarzające jedynie pozór rozpoznania sprawy. Powyższy pogląd znajduje potwierdzenie w postanowieniu Sądu Najwyższego z 10.08.2007 r., III SPP 31/07⁵⁶, w którym wskazano, że postępowanie w sprawach z ubezpieczeń społecznych powinno toczyć się szczególnie sprawnie, ponieważ są to sprawy o przyznanie świadczeń służących zaspokajaniu bieżących kosztów utrzymania.

Po szóste, przewlekłość wielokrotnie ma związek z przeprowadzaniem dowodu z opinii biegłego. W konsekwencji zasadne jest poświęcenie temu środkowi dowodowemu szerszej uwagi.

Analiza orzecznictwa prowadzi do wniosku, że stan przewlekłości powstaje często już na etapie wysłania akt biegłemu. W szczególności za zbyt długi na przekazanie niezbędnej do wydania opinii dokumentacji uważa się już nawet okres 2,5 miesiąca od dopuszczenia dowodu⁵⁷. Zdaniem Sądu Okręgowego w Gliwicach sąd nie może usprawiedliwiać się nawet trudnościami w znalezieniu biegłego danej specjalności. W omawianej sprawie stwierdzono przewlekłość, mimo że wszyscy biegli z listy Sądu Okręgowego i biegli *ad hoc* odmówili sporządzenia opinii⁵⁸.

Również opieszale sporządzanie opinii przez biegłego powoduje zwłokę, w szczególności gdy nie spotyka się z reakcją ze strony sądu. O ile czas potrzebny do jej sporządzenia jest kwestią indywidualną, o tyle tytułem przykładu warto

⁵⁴ Zob. wyrok SR w G. z 24.03.2017 r., X C 1146/16, POSP.

⁵⁵ Zob. postanowienie z 7.05.2018 r., III S 4/18, POSP.

⁵⁶ Lex nr 464915.

⁵⁷ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 16.10.2018 r., III S 226/18, POSP.

⁵⁸ Zob. postanowienie z 14.09.2017 r., III S 180/17, POSP.

wskazać, że w orzecznictwie za zbyt długi przyjmuje się już nawet okres 5 miesięcy⁵⁹. Niemniej jednak, należy zgodzić się z Sądem Okręgowym w Gliwicach, że sąd ma obowiązek dyscyplinować biegłego i zamiast oczekiwać 14 miesięcy na sporządzenie opinii (10 miesięcy po terminie) powinien ponaglić biegłego, a po miesiącu opóźnienia nałożyć na niego grzywnę i zawiadomić o tym fakcie Prezesa Sądu Okręgowego⁶⁰. Co ciekawe, również trzykrotne przedłużenie terminu do sporządzenia opinii bez podjęcia czynności dyscyplinujących powoduje przewlekłość postępowania⁶¹. Z drugiej strony, za nietrafny należy uznać pogląd, zgodnie z którym nie powoduje zwłoki opóźnienie wynikające z obiektywnych i niezależnych od sądu okoliczności, takich jak konieczność zgromadzenia materiału niezbędnego do wydania opinii, czy zachowanie uczestnika, który uniemożliwia dokonanie oględzin nieruchomości⁶². Sąd powinien w szczególności nałożyć na nierzetelnego lub niegodziwego uczestnika zobowiązanie opatrzone odpowiednim rygorem, który w przypadku dalszej obstrukcji powinien zostać zrealizowany, włącznie z wyciągnięciem wobec takiego uczestnika negatywnych skutków procesowych.

Za niedopuszczalną należy uznać sytuację rozstrzyganą przez ETPC w sprawie jednej ze skarg objętych omawianym wcześniej wyrokiem pilotażowym (sprawa O.). Sąd Apelacyjny w Łodzi, rozpatrując skargę na przewlekłość postępowania, uznał, że prowadzenie przez 12 lat sprawy o zapłatę należności za remont wykonany przez najemcę lokalu było uzasadnione koniecznością powołania trzech biegłych różnych specjalności i skargę oddalił. ETPC stwierdził w tej sprawie naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji przez brak odpowiedniej skuteczności procedury przeprowadzania ww. dowodu, ponieważ sąd krajowy przesyłał akta sprawy do każdego biegłego po kolei, zatem musieli oni czekać z rozpoczęciem własnej analizy aż do sporządzenia opinii przez poprzednika. Nadto ETPC skrytykował praktykę przedłużania biegłym terminów w oparciu o takie podstawy, jak „długi urlop” czy „trudności z wyznaczeniem terminu oględzin”. W zgodzie z powyższym pozostaje słuszny w mojej ocenie pogląd, że do przewlekłości postępowania może dojść również na skutek dopuszczenia przez sąd dowodu z kolejnej opinii, w sytuacji gdy wcześniej sporządzona ekspertyza jest rzetelna, a jedynie niekorzystna dla jednej ze stron⁶³. W praktyce często dochodzi do przedłużenia postępowania z tego powodu, że sąd dopuszcza kolejną opinię biegłego w obawie przed zarzutem apelacyjnym strony wnoszącej uwagi do opinii.

⁵⁹ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 10.10.2017 r., III S 198/17, POSP.

⁶⁰ Zob. przypis 57.

⁶¹ III S 198/17, POSP.

⁶² Postanowienie SO w Kaliszu z 3.10.2017 r., II S 24/17, POSP.

⁶³ Zob. wyrok SR dla Warszawy Pragi-Południe z 5.05.2017 r., VI P 728/13, POSP.

3. Przerwy między rozprawami i okresy beczynności sądu

Do przewlekłości postępowania dochodzi często również z powodu znacznych odstępów między kolejnymi rozprawami, w czasie których sąd nie podejmuje czynności w sprawie. Już na wstępie należy wskazać, że w świetle orzecznictwa wyznaczanie rozprawy co pół roku świadczy o niedochowaniu zasady koncentracji czynności postępowania i powoduje jego przewlekłość⁶⁴. Również 4 miesiące beczynności sądu i przerwy między rozprawami zostały uznane za przewlekłe mimo występowania w sprawie elementu zagranicznego, mnogości podmiotów i wpływu przeciwstawnych w treści pism procesowych⁶⁵. W postanowieniu z 10.10.2017 r.⁶⁶ Sąd Okręgowy w Gliwicach uznał średnio 3,5-miesięczne okresy przerw między rozprawami za „wielomiesięczne odstępy czasu”.

Do oceny, czy w sprawie doszło do przewlekłości, istotne jest to, czy odstęp między rozprawami ma swoje uzasadnienie procesowe, czy jednak wiąże się z beczynnością sądu w podejmowaniu czynności, również niemerytorycznych. Tytułem przykładu, Sąd Okręgowy w Gliwicach uznał, że w trwającym 3 lata postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku doszło do opóźnienia trwającego łącznie 21 miesięcy, ponieważ sąd dopuścił się trzech okresów beczynności (3, 8 i 10 miesięcy), w których nie podjął żadnej czynności poza wyznaczeniem terminu jednej rozprawy⁶⁷. Z drugiej strony, przewlekłości postępowania nie powoduje pojedyncza, dwumiesięczna przerwa w czynnościach⁶⁸ ani regularne podejmowanie czynności w odstępach około miesięcznych⁶⁹.

Należy jednak pamiętać, że pojęcie przewlekłości nie jest zależne wprost od czasu trwania czynności procesowych. Ocenę należy odnieść do realiów konkretnej sprawy, trybu i celów ustawowych danego postępowania⁷⁰. Jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z 7.06.2005 r., III SPP 103/05, okoliczności uzasadniających skargę na przewlekłość skarżący nie może sprowadzać do zakwestionowania ogólnego czasu trwania procesu, ale powinien wskazać konkretne czynności, których sąd nie podjął lub dokonał wadliwie⁷¹. W celu stwierdzenia przewlekłości

⁶⁴ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 14.09.2017 r., III S 180/17, POSP.

⁶⁵ Zob. postanowienie SA w Katowicach z 14.09.2018 r., V S 37/18, POSP

⁶⁶ III S 198/17, POSP.

⁶⁷ Zob. postanowienie z 2.10.2018 r., III S 250/18, POSP.

⁶⁸ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 3.10.2017 r., III S 209/17, POSP, w sprawie została jednak stwierdzona przewlekłość postępowania, gdyż suma przerw w podejmowaniu czynności wyniosła ponad rok przy łącznym okresie prowadzenia postępowania wynoszącym 4 lata.

⁶⁹ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 10.10.2017 r., III S 221/17, POSP.

⁷⁰ Zob. postanowienie SO w Częstochowie z 17.03.2017 r., V S 1/17, POSP.

⁷¹ Lex nr 166488.

konieczne jest ustalenie, że pomiędzy kolejnymi czynnościami występują długie, nieuzasadnione przerwy albo też pewne czynności nie są podejmowane w ogóle⁷².

Do przewlekłości postępowania może również prowadzić próba odroczenia rozprawy przez stronę. Za taką Sąd Rejonowy w Gdyni uznał zachowanie pozwanej, która zapoznała się z aktami sprawy 23 dni przed terminem rozprawy, a następnie dwa dni przed terminem ustanowiła pełnomocnika i zażądała odroczenia rozprawy celem zapoznania się przez niego z aktami postępowania⁷³.

Przy ocenie, czy doszło do przewlekłości postępowania nie można również pominąć powoływanego często przez uczestników w sprawach ze skargi obowiązku sądu do rozpoznawania spraw w kolejności wpływu (§ 56 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych, dalej: Rozporządzenie)⁷⁴. Na tej podstawie Sąd Okręgowy w Warszawie w postanowieniu z 21.02.2017 r. uznał za usprawiedliwione cztero-miesięczne opóźnienie w rozpoznaniu wniosku o wpis zmian w KRS⁷⁵. W ocenie sądu to wnioskodawca powinien podjąć starania o przyspieszenie rozpoznania sprawy, zwracając się o to z wnioskiem do Przewodniczącego Wydziału (§ 56 ust. 3 Rozporządzenia). Za słuszny systemowo należy jednak uznać pogląd, że wyznaczenie sprawy, która zgodnie z Rozporządzeniem nie należała do pilnych, w kolejności wpływu, nie usprawiedliwia 10 miesięcy bezczynności⁷⁶.

4. Przewlekłość związana z czynnościami merytorycznymi sądu

Do kolejnej kategorii czynności sądu, które można oceniać pod kątem przewlekłości postępowania, należą szeroko pojęte czynności merytoryczne.

Po pierwsze, w orzecznictwie przyjmuje się zgodnie, że nie stanowi przewlekłości zaniechanie przez sąd podejmowania czynności w związku z koniecznością rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego. W sprawie rozpoznawanej przez Sąd Apelacyjny w Katowicach⁷⁷ sąd oddalił skargę, mimo że Sąd Okręgowy przez 11 miesięcy nie wyznaczył rozprawy i nie rozpoznał wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Sąd uznał, że skoro stroną postępowania był sędzia, co implikowało konieczność zapoznania się ze sprawą i złożenia oświadczeń o wyłączeniu przez sędziów Sądu Okręgowego i Apelacyjnego, a także wyłączenia wszystkich sędziów Sądu Apelacyjnego przez Sąd Najwyższy, to w konsekwencji okres opóźnienia był

⁷² Zob. postanowienie SN z 16.06.2011 r., III SPP 14/11, Lex nr 10959151.

⁷³ Zob. wyrok z 9.06.2017 r., VI GC 2238/16, POSP.

⁷⁴ Dz. U. z 2015 r. poz. 2316, ze zm.

⁷⁵ XXIII S 88/16, POSP.

⁷⁶ Zob. postanowienie SA w Katowicach z 12.09.2017 r., I S 61/17, POSP.

⁷⁷ Zob. postanowienie z 2.03.2017 r., III S 1/17, POSP.

uzasadniony. Również w postępowaniach, w których stroną jest osoba trzecia, złożenie wniosku o wyłączenie sędziego i przedłużenie z tego tytułu sprawy o 5 tygodni nie powoduje przewlekłości postępowania⁷⁸.

Po drugie, oceniając przewlekłość postępowania, należy brać pod uwagę rodzaj sprawy i tak np. prowadzenie przez 6 lat postępowania o ustanowienie służebności przesyłu za wynagrodzeniem 15 000 zł zostało uznane za przewlekłe, gdyż istota sprawy, w szczególności typowość tego rodzaju postępowań, nie uzasadnia tak znacznego opóźnienia w jego rozpoznaniu⁷⁹. Z kolei ważny interes społeczny będzie uzasadniał szybkie rozpoznawanie spraw o świadczenia służące zaspokajaniu bieżących kosztów utrzymania, jak np. omawiane wcześniej postępowanie o ustalenie wysokości renty.

Po trzecie, przewlekłość musi wynikać z działania (bezczynności) sądu. Jeżeli zwłoka wynika z zachowania stron lub innych organów, na które sąd nie ma wpływu, a jednocześnie podejmuje on skuteczne działania dyscyplinujące i naprawcze, zmierzające do jak najszybszego zakończenia sprawy, to brak jest podstaw do stwierdzenia przewlekłości⁸⁰. Samo wniesienie skargi przez stronę może stanowić nadużycie prawa i naruszenie art. 5 k.c.

Po czwarte, zdaniem Sądu Okręgowego w Kaliszu⁸¹, obiektywne i niezależne od sądu okoliczności usprawiedliwiają wydłużony czas trwania postępowania. Jako przykłady takich okoliczności sąd wskazał m.in. przedkładanie przez stronę zwolnień lekarskich wraz z wnioskami o odroczenie rozprawy, przedkładanie wniosków o określenie terminu na ustosunkowanie się do pism drugiej strony czy wniosków o przesłuchanie świadka w drodze pomocy prawnej przez sąd wezwany.

Po piąte, do przewlekłości może dojść na skutek nierozpoznania istoty sprawy⁸², nie można jednak stwierdzić przewlekłości postępowania, które zostało umorzone z mocy prawa⁸³.

Po szóste, przewlekłości nie powoduje samo przekroczenie przez sąd ustawowego terminu na dokonanie czynności. Zdaniem Sądu Okręgowego w Warszawie⁸⁴ termin ma dyscyplinować sądy do niezwłocznego rozpoznania wniosku, jednak nie można oczekiwać rozpoznania sprawy niezwłocznie po jej wniesieniu. Żadne społeczeństwo nie byłoby w stanie utrzymać tak dużej liczby sędziów, jaka była-

⁷⁸ Zob. postanowienie SO we Wrocławiu z 24.05.2018 r., II S 16/18, POSP; zob. także wyrok SA w Katowicach z 14.09.2018 r., I ACa 181/18, POSP.

⁷⁹ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 6.02.2018 r., III S 10/18, niepubl.

⁸⁰ Zob. wyrok SA w Łodzi z 27.05.2013 r., I ACa 36/13, POSP.

⁸¹ Postanowienie z 3.11.2017 r., II S 24/17, POSP.

⁸² Zob. postanowienie SO w Koninie z 25.04.2017 r., I 1Ca 225/16, POSP.

⁸³ II S 68/14, POSP.

⁸⁴ Postanowienie z 21.02.2017 r., XXIII S 88/16, POSP.

by do tego niezbędna. Niezwłoczne rozstrzygnięcie sprawy nie jest możliwe ani ze względów organizacyjnych, ani nie byłoby to rozsądne wobec konieczności zapoznania się przez sędziów z materiałami sprawy, a także czasu potrzebnego dla ich rozważenia i podjęcia decyzji czy wreszcie sporządzenia uzasadnienia. Chodzi jedynie o to, by czynności te zabierały odpowiednią ilość czasu, tj. odbywały się bez zbędnej zwłoki, która wskazywałaby na bezczynność sądu lub bezproduktywność jego działań⁸⁵.

Po siódme, wiele orzeczeń w sprawach ze skargi dotyczy kwestii związanych z wydaniem nakazu zapłaty lub nadaniem klauzuli wykonalności. W konsekwencji niezbędne jest szersze omówienie przewlekłości związanej z czynnościami sądu w tego typu sprawach.

Na wstępie należy wskazać, że przewlekłości nie powoduje brak wydania nakazu zapłaty i skierowanie sprawy na rozprawę w przypadku podjęcia wątpliwości dotyczących podpisu znajdującego się na fakturze. Sąd jest uprawniony do badania, czy istnieją podstawy do wydania nakazu i do oceny zasadności wniosku o jego wydanie⁸⁶. Przewlekłości postępowania nie powoduje również uchylene źle doręczonego nakazu zapłaty w sytuacji, gdy błąd nie leżał po stronie sądu⁸⁷.

Brak jest w judykaturze jednomyślności co do czasu potrzebnego na wydanie i doręczenie nakazu. Z jednej strony dopuszcza się upływ roku od wpływu sprawy⁸⁸, a z drugiej za przewlekły uznaje okres 4 miesięcy⁸⁹. Warty odnotowania, jednak niesłuszny, jest pogląd o braku kognicji sądu do orzekania w przedmiocie przewlekłości przekazania sprawy z EPU do trybu zwykłego⁹⁰.

Wyłącznie znaczne przekroczenie terminu 3 dni na nadanie klauzuli wykonalności będzie powodowało przewlekłość. Za takie należy uznać opóźnienie wynoszące 7 miesięcy⁹¹. Jednocześnie w sprawach obejmujących kilku pozwanych nie należy dążyć do wydania jednego tytułu wykonawczego kosztem przedłużenia postępowania⁹². Z drugiej strony, zdaniem Sądu Okręgowego w Gliwicach zasady ekonomii procesowej uzasadniają trzymiesięczne opóźnienie spowodowane wysłaniem skarżącemu tytułu wykonawczego wraz z żądaną przez niego płytą CD jedną przesyłką pocztową⁹³.

⁸⁵ Zob. też postanowienie SO w Bydgoszczy z 20.05.2018 r., VIII S 2/18, POSP.

⁸⁶ Zob. wyrok SA w Lublinie z 24.05.2018 r., I ACa 590/17, POSP.

⁸⁷ Zob. postanowienie SO w Słupsku z 19.07.2018 r., IV Ca 347/18, POSP.

⁸⁸ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 23.05.2017 r., III S 48/17, POSP.

⁸⁹ Zob. postanowienie z 16.01.2018 r., III S 290/17, POSP.

⁹⁰ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 4.09.2018 r., III S 199/18, POSP.

⁹¹ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 21.03.2018 r., III S 29/18, POSP.

⁹² Zob. postanowienie SO w Bydgoszczy z 18.10.2017 r., VIII S 5/17, POSP.

⁹³ Zob. postanowienie z 5.04.2017 r., III S 42/17, POSP.

Po ósme, przewlekłość postępowania może stanowić również podejmowanie przez sąd czynności niecelowych i opieszłych, a także ich błędna organizacja. Opieszale jest niejednoczesne wykonywanie wniosków złożonych w jednym piśmie procesowym. Przykładowo, sąd powinien zwrócić się o nadesłanie dokumentacji medycznej do różnych instytucji w tym samym czasie⁹⁴ i w jednym piśmie wezwać do uzupełnienia braku formalnego pozwu i sprecyzowania zawartego w nim wniosku dowodowego, jak również wyznaczyć pierwszy termin rozprawy jednocześnie z zarządzeniem wymiany pism procesowych w trybie art. 207 k.p.c.⁹⁵. Niecelowe jest również wezwanie do uzupełnienia braków już uzupełnionych⁹⁶.

Po dziewiąte, przy ocenie, czy zwłoka w podejmowaniu przez sąd czynności była usprawiedliwiona, nie można pominąć jednego z najczęściej podnoszonych przez sędziów i Prezesów Sądów argumentów o znacznej liczbie spraw w referatach sędziowskich i brakach kadrowych w sądach, a także kwestii zwolnień lekarskich, urlopów czy trudności w obiegu dokumentów. Zdaniem Sądu Okręgowego w Warszawie⁹⁷ sędzia, którego zachowanie było oceniane pod kątem przewlekłości, miał w referacie 900 spraw, co przy założeniu rozpoznawania ich według kolejności wpływu oznacza rozpoznawanie 20-30 spraw dziennie. W konsekwencji sąd uznał, że co prawda termin ustawowy na dokonanie wpisu zmian w KRS ma dyscyplinować sąd do niezwłocznego rozpoznania wniosku, jednak rzeczywista możliwość jego rozpoznania uzależniona jest od ogólnej liczby rozpoznawanych aktualnie spraw, a także stanu kadry orzeczniczej.

Przyjmuje się też, że opóźnienia nie można usprawiedliwiać wadliwym obiegiem dokumentów pomiędzy referendarzem a sędzią czy też trudną sytuacją kadrową sądu⁹⁸. Zarówno w orzecznictwie ETPC, jak i Sądu Najwyższego utrwalili się poglądy, że obowiązkiem każdego państwa-strony Konwencji jest zapewnienie organizacji i funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, które umożliwiają rzeczywiste i skuteczne korzystanie z prawa do sądu gwarantowanego w art. 6 Konwencji, w tym także prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 3.06.2005 r., III SPP 109/05, OSNP 2006, nr 1-2, poz. 33). Państwo ma obowiązek zorganizowania warunków należytego wykonywania władzy jurysdykcyjnej, w tym zapewnienia optymalnej obsady kadrowej sądów (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z 28.05.2015 r., III SPP 10/15,

⁹⁴ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 3.10.2017 r., III S 209/17, POSP.

⁹⁵ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 15.03.2018 r., III S 17/18, POSP.

⁹⁶ Zob. postanowienie SO w Warszawie z 4.06.2018 r., XXIII S 18/18, POSP.

⁹⁷ Zob. postanowienie z 21.02.2017 r., XXIII S 88/16, POSP.

⁹⁸ Zob. postanowienie SO w Bydgoszczy z 18.10.2017 r., VIII S 5/17, POSP.

Lex nr 1740741)⁹⁹. Powyższe okoliczności mogą mieć jedynie znaczenie w ewentualnym postępowaniu dyscyplinarnym¹⁰⁰. W tym kontekście nie można zgodzić się z licznymi orzeczeniami, w których usprawiedliwia się zwłokę również trudnościami lokalowymi¹⁰¹ czy nawet okresem wakacyjnym¹⁰².

5. Przewlekłość w postępowaniu międzyinstancyjnym

Do kolejnego rodzaju czynności, przy których może dojść do przewlekłości postępowania, należą czynności związane z szeroko pojętym postępowaniem międzyinstancyjnym. W postanowieniu z 5.12.2017 r. Sąd Okręgowy w Gliwicach¹⁰³ oddalił skargę na przewlekłość postępowania o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, mimo prawie 5 miesięcy, jakie zajęło sądowi rejonowemu doręczenie zażalenia i przesłanie do sądu II instancji akt wraz z zażaleniem. Sąd co prawda uznał ten okres za zbyt długi, jednak wobec ukończenia sprawy w I instancji w terminie 14 miesięcy, stwierdził, że mimo drobnych uchybień nie doszło do przewlekłości postępowania. Z kolei w postanowieniu z 14.11.2017 r.¹⁰⁴ ten sam sąd uznał za usprawiedliwiony okres ponad 5 miesięcy, przez który Sąd Rejonowy nie zdołał przekazać akt z zażaleniem, jednak tylko dlatego, że zażalenie dotyczyło odmowy zwolnienia z kosztów sądowych (zatem i uiszczenia opłaty), natomiast zgodnie z art. 126² §1 k.p.c. sąd nie podejmie żadnej czynności na skutek pisma, od którego nie została uiszczona należna opłata. Znamion rażącej przewlekłości nie nosi również trwające 4 miesiące rozpoznanie zażalenia na postanowienie o odrzuceniu apelacji¹⁰⁵.

Z kolei w postępowaniu apelacyjnym przewlekłość najczęściej występuje w przypadku wyznaczenia zbyt odległego terminu rozpoznania apelacji, np. półtora roku¹⁰⁶, rok¹⁰⁷ lub 10 miesięcy od jej wniesienia¹⁰⁸. Gdy sprawa nie jest zbyt zawiła i skomplikowana, a apelacje obarczone brakami, nie ma potrzeby podjęcia żadnych czynności poza wyznaczeniem rozprawy. Sąd Najwyższy podjął

⁹⁹ Zob. też postanowienie SN z 3.03.2005 r., III SPP 109/05, Lex nr 158365, a także postanowienie SO w Gliwicach z 7.09.2017 r., III S 131/17, POSP.

¹⁰⁰ Zob. wyrok SO w Poznaniu z 10.01.2017 r., IV Ka 1014/16, System Analizy Orzeczeń Sądowych (www.saos.org.pl).

¹⁰¹ Zob. postanowienie SA w Poznaniu z 30.01.2014 r., III S 1/14, POSP.

¹⁰² Zob. np. postanowienie SO w Gliwicach z 16.01.2018 r., III S 290/17, POSP.

¹⁰³ III S 247/17, POSP.

¹⁰⁴ III S 215/17, POSP.

¹⁰⁵ Zob. postanowienie SA w Katowicach z 28.02.2017 r., I S 1/17, POSP.

¹⁰⁶ Zob. *ibidem*.

¹⁰⁷ Zob. postanowienie SA w Katowicach z 30.08.2018 r., I S 54/17, POSP.

¹⁰⁸ Zob. postanowienie SA w Katowicach z 12.09.2017 r., I S 61/17, POSP.

próbę ujednoczenia powyższych reguł i w postanowieniu z 21.02.2018 r.¹⁰⁹ stanął na stanowisku, że chociaż u.s.n.p.s. nie określa wprost, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę, to przyjmuje się, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można zasadniczo mówić w przypadku bezczynności sądu II instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej przez co najmniej 12 miesięcy.

Niejako na marginesie można również wspomnieć, że przewlekłości nie stanowi trwające ponad 5 miesięcy rozpoznanie wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia apelacji¹¹⁰. Skarga wniesiona po wyznaczeniu rozprawy apelacyjnej nie spełnia ponadto swojej funkcji prewencyjnej, a ma na celu wyłącznie uzyskanie odszkodowania¹¹¹. Również w przypadku orzeczeń skutecznych i wykonalnych z chwilą uprawomocnienia czas trwania postępowania odwoławczego nie powoduje ograniczenia praw skarżącego¹¹². W tym miejscu należy także wspomnieć, że przewlekłość postępowania powoduje również sześciomiesięczne opóźnienie w przekazaniu do rozpoznania skargi kasacyjnej¹¹³.

6. Przewlekłość związana z wadliwym wykonywaniem czynności techniczno-organizacyjnych

Do ostatniej grupy czynności, które często powodują przewlekłość postępowania, należą czynności techniczno-organizacyjne. W orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że zwłoka może dotyczyć błędów również o takim charakterze, jeśli tylko przekładają się one na tok postępowania¹¹⁴.

Tytułem przykładu, przewlekłość może powstać w wyniku dwumiesięcznej zwłoki w wykonaniu zarządzenia¹¹⁵, półtoramiesięcznej zwłoki w wezwaniu do uzupełnienia braku fiskalnego pozwu¹¹⁶ czy czteromiesięcznego opóźnienia z powodu skierowania zawiadomienia o terminie rozprawy na błędny adres¹¹⁷.

¹⁰⁹ III SPP 3/18, Lex nr 2459691.

¹¹⁰ Zob. postanowienie SO w Kaliszu z 8.05.2018 r., II S 4/18, POSP, zob. również postanowienie SA w Szczecinie z 13.03.2017 r., III S 5/17, POSP.

¹¹¹ Zob. postanowienie SA w Katowicach z 6.06.2018 r., I S 59/18, POSP., zob. także postanowienie Sądu Najwyższego z 13.06.2017 r., III SPP 24/17, Lex nr 2329016.

¹¹² Zob. postanowienie SA w Katowicach z 31.01.2017 r., V S 41/16, POSP.

¹¹³ Zob. postanowienie SO w Krakowie z 7.02.2017 r., I S 7/17, POSP.

¹¹⁴ Zob. postanowienie SA w Łodzi z 26.07.2017 r., II AS 10/17, Lex nr 2399476.

¹¹⁵ Zob. postanowienie SA w Katowicach z 14.09.2018 r., V S 37/18, POSP.

¹¹⁶ Zob. postanowienie z 7.09.2017 r., III S 131/17, POSP.

¹¹⁷ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 10.10.2017 r., III S 198/17, POSP.; por. postanowienie z 6.02.2018 r., III S 303/17, POSP., w którym sąd oddalił skargę na trwające 2,5 miesiąca wykonanie zarządzenia o zwrocie wniosku; zob. również postanowienie SO w Częstochowie z 17.03.2017 r., V S 1/17, POSP gdzie jednak nieprawidłowe doreczenie wynikało z winy powoda.

Przewlekłe będzie również pozyskiwanie przez 7 miesięcy akt z innego sądu¹¹⁸, ale już nie krótkotrwałe, trwające 2 tygodnie dołączenie akt do innej sprawy¹¹⁹. Przewlekłość można również oceniać pod kątem podjęcia przez sąd rozstrzygnięcia w niewłaściwej formie lub z powodu braku doręczenia orzeczenia¹²⁰.

IV. KWOTY PIENIĘŻNE PRYZNAWANE PRZEZ SĄDY Z TYTUŁU PRZEWLEKŁOŚCI POSTĘPOWANIA

Wiele problemów powstaje przy zasądzaniu (lub nie) przez sądy kwot z tytułu przewlekłości. Zgodnie z art. 12 ust. 4 u.s.n.p.s. sąd, uwzględniając skargę, przyznaje na żądanie skarżącego sumę pieniężną od 2000 do 20 000 zł. Jej wysokość wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok trwania postępowania¹²¹. Sąd może jednak przyznać sumę wyższą, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do przedłużenia postępowania. W praktyce dochodzi do tego niezwykle rzadko. Sądy, odmawiając przyznania wyższej kwoty, najczęściej ograniczają się do uzasadnienia, że: nie można uznać aby sprawa miała dla skarżącego szczególne znaczenie¹²² lub że zasądzona kwota stanowi „wystarczającą rekompensatę”¹²³, względnie do kryteriów pozaustawowych, np. że „(...) nie można uznać, aby przewlekłość postępowania w tej sprawie wpłynęła w jakikolwiek sposób na aktualną sytuację powoda”¹²⁴, skarżący nie wykazał, że doznał krzywdy polegającej na negatywnych przeżyciach psychicznych i moralnych spowodowanych przewlekłością¹²⁵ lub nie poniósł żadnej realnej szkody¹²⁶. Przykładowo, Sąd Okręgowy w Gliwicach, w postanowieniu z 16.10.2018 r.¹²⁷, uznał, że nie zachodzą przesłanki do przyznania kwoty wyższej niż minimalna, mimo że przewlekłość postępowania wiązała się dla skarżącej z dolegliwością polegającą na obowiązku opłacania w tym czasie składki OC w kwocie

¹¹⁸ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 12.07.2018 r., III S 98/18, POSP.

¹¹⁹ Zob. wyrok SA w Krakowie z 16.01.2018 r., I ACa 853/17, POSP.

¹²⁰ Tak SA w Katowicach w wyroku z 4.07.2017 r., I ACa 142/17, POSP.

¹²¹ Zdaniem SA w Szczecinie wyrażonym w postanowieniu z 7.05.2018 r., III S 4/18, POSP, pod pojęciem „każdy rok dotychczasowego trwania postępowania” należy rozumieć każdy zakończony (a nie rozpoczęty rok) trwania postępowania.

¹²² Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 15.03.2018 r., III S 17/18, POSP; tak też SO w Gliwicach w postanowieniu z 9.01.2018 r., III S 307/17, POSP.

¹²³ Postanowienie SA we Wrocławiu z 13.03.2018 r., II S 12/18, POSP.

¹²⁴ Postanowienie SO w Gliwicach z 15.03.2018 r., III S 17/18, POSP.

¹²⁵ Zob. postanowienie SO w Częstochowie z 17.03.2017 r., V S 1/17, POSP; zob. też postanowienie SN z 6.02.2006 r., III SPP 163/05, OSNP 2007/5-6/87.

¹²⁶ Zob. postanowienie SO w Płocku z 29.01.2014 r., V S 24/13, POSP.

¹²⁷ III S 226/18, POSP.

3938 zł (skarżąca wnosila o przyznanie kwoty 4000 zł). Do nielicznych wyjątków należą przede wszystkim sprawy związane z pozbawieniem skarżącego wolności¹²⁸ lub o rentę¹²⁹.

Sądy w większości spraw przyznają skarżącym kwoty w okolicach ustawowego minimum¹³⁰. Fakt ten był przedmiotem licznych skarg do ETPC i obok fragmentaryzacji postępowań jedną z dwóch głównych przyczyn wydania omawianego wcześniej wyroku pilotażowego. Celem rozwiązania problemu ETPC zasugerował polskim sądom zastosowanie kryteriów ze sprawy *Scordino przeciwko Włochom*¹³¹, zgodnie z którymi: 1) zasądzane kwoty powinny być porównywalne ze słusznym zadośćuczynieniem przyznawanym na podstawie art. 41 Konwencji w podobnych sprawach; 2) sprawy podobne to takie, które trwają tyle samo, obejmują tę samą liczbę instancji, zachowują równowagę chronionych interesów, dotyczą tego samego kraju i w których zachowanie stron było podobne; 3) w pewnych sytuacjach, w szczególności gdy skarżący sam przyczynił się do przewlekłości lub wynikała ona z przyczyn obiektywnych, szkoda może być znikoma lub nie występować; 4) sądy krajowe są w lepszej sytuacji, by ocenić szkodę, a odnośnie do krzywdy istnieje domniemanie, że zbyt długie postępowanie powoduje uszczerbek po stronie skarżącego; 5) rekompensata powinna być adekwatna w danym kraju; 6) przyznawana kwota ma na celu nie tylko przyspieszenie postępowania, lecz także ma mieć również charakter kompensacyjny.

ETPC, stosując w wyroku pilotażowym kryteria ze sprawy *Scordino*, uznał, że w sprawach ze skarg O. i G., które toczyły się odpowiednio 12 i 13 lat w obu instancjach, należą się odpowiednio kwoty 8 800 euro i 10 000 euro, przy czym sądy krajowe w obu przypadkach skargi oddaliły.

Również po wydaniu wyroku pilotażowego wzrost zasądzanych kwot pozostaje niemal niezauważalny. Nadto sądy krajowe pomijają również inne ze wskazanych wyżej kryteriów, jak np. kompensacyjny charakter zasądzanej kwoty¹³².

¹²⁸ Zob. postanowienie SA we Wrocławiu z 11.09.2017 r., II S 18/17, POSP.

¹²⁹ Zob. postanowienie SO w Gliwicach z 3.10.2017 r., III S 209/17, POSP; zob. również postanowienie SO w Gliwicach z 4.04.2018 r., III S 32/18, POSP.

¹³⁰ Zob. postanowienie SA we Wrocławiu z 27.02.2018 r., II S 1/18, POSP, ale zob. też postanowienie SO w Gliwicach z 6.02.2018 r., III S 10/18, POSP.

¹³¹ Wyrok z 29.03.2006 r., skarga nr 36813/97, POETPC.

¹³² W postanowieniu z 4.06.2018 r., XXIII S 18/18, POSP, SO w Warszawie odmawiając przyznania skarżącemu kwoty z tytułu przewlekłości stwierdził, że celem postępowania ze skargi jest nie samo stwierdzenie przewlekłości, lecz przede wszystkim wymuszenie nadania sprawie odpowiedniego biegu przez zdyscyplinowanie sądu do podjęcia właściwych czynności, a te zostały podjęte jeszcze przed wpływieniem skargi.

V. UWAGI KOŃCOWE

Najważniejszy wniosek wynikający z analizy orzeczeń w sprawach ze skargi na przewlekłość dotyczy występujących w sądach braków kadrowych i znacznego obłożenia sędziów pracą. Tytułem przykładu można wskazać postanowienie Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z 21.03.2017 r.¹³³, w którym sąd zwrócił uwagę, że w ostatnich 2 latach nastąpił wzrost średniego obciążenia sędziego o blisko 400% w odniesieniu do wszystkich kategorii spraw. Powyższe przekłada się na tempo wykonywania czynności i uniemożliwia niezwłoczną „załatwialność” postępowań. Jeśli bowiem sędzia ma w referacie kilkaset spraw, to niemożliwe jest wymaganie podejmowania w nich wszystkich czynności natychmiast.

Należy również zgodzić się z Sądem Okręgowym w Warszawie, który w postanowieniu z 21.06.2017 r.¹³⁴ zwrócił uwagę na znaczne obciążenie sędziego referenta liczbą spraw do rozpoznania (1031 spraw, w tym 700 nowo przyjętych z innego referatu) i zaznaczył, że samo zapoznanie się z każdą sprawą wymaga analizy formalnej oraz ewentualnie natychmiastowego podjęcia adekwatnych czynności, na co przy takiej liczbie spraw trzeba liczyć się z czasem kilku tygodni. W konsekwencji nie można obciążać orzecznika za liczbę wpływających spraw, czy też zmiany organizacyjne powodujące przejęcie referatu innego sędziego.

W państwie prawa nie można też wymagać pracy ponad siły¹³⁵. Przykładowo w prawie niemieckim przysługuje sędziemu prawo podmiotowe wynikające z art. 101 ust. 1 GG (*Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland* – ustawa zasadnicza dla Republiki Federalnej Niemiec z 23 maja 1949 r.), które chroni go przed nieracjonalnym obciążeniem pracą przez prezesa sądu. Sędzia, który korzysta z niezawisłości sądowej, chronionej w art. 97 ust. 1 i 2 GG, może sam decydować, czy odmówić rozpoznania sprawy powierzonej mu w drodze dystrybucji administracyjnej, o ile przekracza ona przeciętne obciążenie pracą, czy też wykoryzystać swoją zwiększoną zdolność do radzenia sobie z takimi nieobowiązkowymi zadaniami¹³⁶.

Jak wskazał ETPC w wyroku pilotażowym, nadmierna przewlekłość postępowań stanowi złożony problem państwa polskiego, który może być spowodowany szeregiem czynników natury prawnej, administracyjnej bądź logistycznej. Te podstawowe czynniki obejmują niewystarczającą liczbę sędziów lub pracowników administracyjnych, nieadekwatne warunki lokalowe, jeśli chodzi o siedziby

¹³³ VIII S 1/17, POSP.

¹³⁴ XXIII S 41/17, POSP.

¹³⁵ W tym kontekście zob. wyrok SO w Poznaniu z 10.01.2017 r., IV Ka 1014/16, System Analizy Orzeczeń Sądowych (www.saos.org.pl).

¹³⁶ Zob. postanowienie BVerfG z 23.05.2012 r., 2 BvR 610/12, www.bundesverfassungsgericht.de.

sądów, zbyt skomplikowane lub uciążliwe procedury, luki proceduralne pozwalające na nieuzasadnione odraczanie spraw oraz ich złe prowadzenie (§ 207). Trybunał wskazał nadto, że problem systemowy zidentyfikowany w niniejszej sprawie wymaga od państwa polskiego wdrożenia kompleksowych, podjętych na szeroką skalę działań o charakterze ustawodawczym i administracyjnym, przy udziale władz na różnych szczeblach¹³⁷.

Oprócz powyższych wciąż pozostają aktualne problemy, na które ETPC zwrócił uwagę w wyroku pilotażowym, tj. przyznawanie przez sądy krajowe kwot pieniężnych znacznie niższych od progu ustalonego dla ofiary w wyroku ETPC w sprawie *Scordino*, oraz okoliczność, że średnia przyznawana kwota znajduje się w dolnej granicy ustawowej, a proces jej dostosowywania do „standardów strasburskich” jest bardzo powolny. W konsekwencji ETPC wciąż jest zmuszony rozstrzygać w setkach powtarzalnych spraw, w których jego jedyne zadanie polega na przyznaniu odpowiedniej kwoty pieniężnej, co powinno nastąpić za sprawą sądu krajowego. Taka sytuacja utrzymuje się już od wielu lat i jest niezgodna z art. 13 Konwencji, a także doprowadziła do odwrócenia ról i zakłóciła równowagę podziału obowiązków między ETPC a pozwanym państwem, określonych w art. 1 i art. 19 Konwencji. W doktrynie zaproponowano rozwiązanie powyższego problemu m.in. za sprawą implementacji do praktyki sądowej mechanizmu wyliczania kwoty adekwatnej rekompensaty z tytułu przewlekłości, przedstawionego w wyroku ETPC w sprawie *Apicella przeciwko Włochom*¹³⁸, zgodnie z którym należy rozważyć podniesienie, a nawet „uwolnienie” określonej w u.s.n.p.s., górnej granicy kwoty możliwej do przyznania z tytułu przewlekłości¹³⁹.

ETPC zwrócił również uwagę na dwa inne problemy polskiego wymiaru sprawiedliwości, tj. dysfunkcję instytucji biegłych sądowych, objawiającą się w szczególności opóźnieniami w przedkładaniu opinii, oraz wadliwe zarządzanie postępowaniami przez sądy i tolerowanie długich przerw między rozprawami.

Wszystkie powyższe uwagi pozostają aktualne i wymagają podjęcia odpowiednich środków, w tym zapewnienia sądom możliwości efektywnego wykonywania obowiązków.

¹³⁷ Wydaje się, że tego zadania nie spełnił, przynajmniej na razie, tzw. System losowego przydziału spraw.

¹³⁸ Wyrok Pierwszej Izby ETPC z 10.11.2004 r., skarga nr 64890/01, POETPC.

¹³⁹ Zob. A. Pietryka, *Przewlekłość jako problem strukturalny w Polsce – analiza wyroku Rutkowski i inni przeciwko Polsce*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka. Analizy i Rekomendacje 2015, nr 9.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

Pietryka A., *Przewlekłość jako problem strukturalny w Polsce – analiza wyroku Rutkowski i inni przeciwko Polsce*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka. Analizy i Rekomendacje 2015, nr 9.

Akty normatywne

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167).

Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.).

Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. z 2018 r. poz. 75).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2316, ze zm.).

Orzecznictwo

Uchwała SN z 16.11.2004 r., III SPP 42/04, Lex nr 125497.

Uchwała SN z 28.03.2013 r., III SPZP 1/13, OSNP 2013, nr 23-24, poz. 292.

Uchwała SN z 24.09.2014 r., III SPP 206/15, OSNP 2016/7/97, Lex nr 1522081.

Wyrok SA w Łodzi z dnia 27.05.2013 r., I ACa 36/13, POSP.

Wyrok SA w Warszawie z 18.09.2014 r., I ACa 313/14, Legalis nr 1092959.

Wyrok SA w Katowicach z 4.07.2017 r., I ACa 142/17, POSP.

Wyrok SA w Katowicach z 14.09.2018 r., I ACa 181/18, POSP.

Wyrok SA w Krakowie z 16.01.2018 r., I ACa 853/17, POSP.

Wyrok SA w Lublinie z 24.05.2018 r., I ACa 590/17, POSP.

Wyrok SO w Poznaniu z 10.01.2017 r., IV Ka 1014/16, POSP.

Wyrok SO w Poznaniu z 21.02.2017 r., XVIII C 340/16, POSP.

Wyrok SO w Lublinie z 10.01.2018 r., VIII Pa 155/17, POSP.

Wyrok SO w Warszawie z 28.03.2018 r., XXV C 13/17, POSP.

Wyrok SR w G. z 24.03.2017 r., X C 1146/16, POSP.

Wyrok SR dla Warszawy Pragi-Południe z 5.05.2017 r., VI P 728/13, POSP.

Wyrok SR w Gdyni z 9.06.2017 r., VI GC 2238/16, POSP.

Wyrok SR w Bydgoszczy z 7.06.2018 r., VII P 530/17, POSP.

Postanowienie TK z 30.10.2006 r., S 3/6, OTK ZU 2006, nr 9/A, poz. 146.

Postanowienie TK z 1.12.2015 r., Ts 167/15, OTK ZU 2016/B, poz. 72.

Postanowienie SN z 18.02.2005 r., III SPP 14/05, Lex nr 153651.

Postanowienie SN z 3.03.2005 r., III SPP 109/05, Lex nr 158365.

Postanowienie SN z 7.06.2005 r., III SPP 103/05, Lex nr 166488.

Postanowienie SN z 6.02.2006 r., III SPP 163/05, OSNP 2007/5-6/87.

Postanowienie SN z 10.08.2007 r., III SPP 31/07, Lex nr 464915.

Postanowienie SN z 5.08.2011 r., III SPP 18/11, Lex nr 1101333.

Postanowienie SN z 16.06.2011 r., III SPP 14/11, Lex nr 10959151.

Postanowienie SN z 26.01.2012 r., III SPP 42/11, Lex nr 1163961.

Postanowienie SN z 24.09.2014 r., III SPP 206/14, Lex nr 1522081.
Postanowienie SN z 2.11.2017 r., WSP 1/17, Lex nr 2401842.
Postanowienie SN z 22.02.2017 r., III SPP 2/17, Lex nr 2255326.
Postanowienie SN z 13.06.2017 r., III SPP 24/17, Lex nr 2329016.
Postanowienie SN z 12.07.2017 r., III SPP 30/17, Lex nr 2332311.
Postanowienie SN z 21.02.2018 r., III SPP 3/18, Lex nr 2459691.
Postanowienie SN z 9.01.2018 r., KSP 21/17, Lex nr 2469511.
Postanowienie SA w Krakowie z 11.12.2007 r., II S 16/07, POSP.
Postanowienie SA w Gdańsku z 29.11.2012 r., III S 7/12, POSP.
Postanowienie SA w Poznaniu z 30.01.2014 r., III S 1/14, POSP.
Postanowienie SA w Katowicach z 31.01.2017 r., V S 41/16, POSP.
Postanowienie SA w Katowicach z 28.02.2017 r., I S 1/17, POSP.
Postanowienie SA w Szczecinie z 13.03.2017 r., III S 5/17, POSP.
Postanowienie SA w Katowicach z 15.05.2017 r., I S 16/17, POSP.
Postanowienie SA we Wrocławiu z 6.07.2017 r., II S 12/17, POSP.
Postanowienie SA w Katowicach z 21.06.2017 r., V S 19/17, POSP.
Postanowienie SA w Łodzi z 26.07.2017 r., II AS 10/17, POSP.
Postanowienie SA we Wrocławiu z 11.09.2017 r., II S 18/17, POSP.
Postanowienie SA w Katowicach z 12.09.2017 r., I S 61/17, POSP.
Postanowienie SA we Wrocławiu z 27.02.2018 r., II S 1/18, POSP.
Postanowienie SA w Katowicach z 3.01.2018 r., I S 91/17, POSP.
Postanowienie SA we Wrocławiu z 13.03.2018 r., II S 12/18, POSP.
Postanowienie SO w Płocku z 29.01.2014 r., V S 24/13, POSP.
Postanowienie SO w Krakowie z 7.02.2017 r., I S 7/17, POSP.
Postanowienie SO w Warszawie z 21.02.2017 r., XXIII S 88/16, POSP.
Postanowienie SO w Częstochowie z 17.03.2017 r., V S 1/17, POSP.
Postanowienie SO w Bydgoszczy z 21.03.2017 r., VIII S 1/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 5.04.2017 r., III S 42/17, POSP.
Postanowienie SO w Warszawie z 6.04.2017 r., VII S 1/17, POSP.
Postanowienie SO w Warszawie z 21.06.2017 r., XXIII S 41/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 25.04.2017 r., III S 6/17, POSP.
Postanowienie SO w Koninie z 25.04.2017 r., I 1Ca 225/16, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 23.05.2017 r., III S 48/17, POSP.
Postanowienie SO w Bydgoszczy z 23.08.2017 r., II S 38/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 7.09.2017 r., III S 131/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 7.09.2017 r., III S 133/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 7.09.2017 r., III S 148/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 7.09.2017 r., III S 150/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 14.09.2017 r., III S 180/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 3.10.2017 r., III S 209/17, POSP.
Postanowienie SO w Kaliszu z 3.10.2017 r., II S 24/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 10.10.2017 r., III S 198/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 10.10.2017 r., III S 221/17, POSP.
Postanowienie SO w Bydgoszczy z 18.10.2017 r., VIII S 5/17, POSP.
Postanowienie SO w Kaliszu z 3.11.2017 r., II S 24/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 14.11.2017 r., III S 215/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 24.11.2017 r., III S 233/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 5.12.2017 r., III S 247/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 9.01.2018 r., III S 307/17, POSP.

Postanowienie SO w Gliwicach z 16.01.2018 r., III S 290/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 6.02.2018 r., III S 10/18, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 6.02.2018 r., III S 303/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 15.03.2018 r., III S 17/18, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 21.03.2018 r., III S 29/18, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 4.04.2018 r., III S 32/18, POSP.
Postanowienie SA w Krakowie z 19.04.2018 r., I S 74/18, POSP.
Postanowienie SO w Szczecinie z 7.05.2018 r., III S 4/18, POSP.
Postanowienie SO w Kaliszu z 8.05.2018 r., II S 4/18, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 16.05.2018 r., III S 90/18, POSP.
Postanowienie SO w Bydgoszczy z 20.05.2018 r., VIII S 2/18, POSP.
Postanowienie SA we Wrocławiu z 24.05.2018 r., II S 11/18, POSP.
Postanowienie SO we Wrocławiu z 24.05.2018 r., II S 16/18, POSP.
Postanowienie SA w Katowicach z 29.05.2018 r., I S 76/18, POSP.
Postanowienie SO w Bydgoszczy z 30.05.2018 r., VIII S 2/18, POSP.
Postanowienie SO w Warszawie z 4.06.2018 r., XXIII S 18/18, POSP.
Postanowienie SA w Katowicach z 6.06.2018 r., I S 59/18, POSP.
Postanowienie SO w Warszawie z 7.06.2018 r., XXIII S 32/18, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 12.06.2018 r., III S 122/18, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 12.07.2018 r., III S 98/18, POSP.
Postanowienie SO w Słupsku z 19.07.2018 r., IV Ca 347/18, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 31.07.2018 r., III S 179/18, POSP.
Postanowienie SA we Wrocławiu z 23.08.2018 r. II S 38/18, POSP.
Postanowienie SA w Katowicach z 30.08.2018 r., I S 54/17, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 4.09.2018 r., III S 199/18, POSP.
Postanowienie SA w Katowicach z 14.09.2018 r., V S 37/18, POSP.
Postanowienie SA we Wrocławiu z 19.09.2018 r., II S 45/18, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 2.10.2018 r., III S 250/18, POSP.
Postanowienie SO w Gliwicach z 16.10.2018 r., III S 226/18, POSP.

Wyrok ETPC z 16.07.1971 r. w sprawie *Ringeisen przeciwko Austrii*, POETPC.

Wyrok ETPC z 23.06.1981 r. w sprawie *Le Compte, Van Leuven i De Meyere przeciwko Belgii*, POETPC.

Wyrok ETPC z 11.12.2003 r., skarga nr 58751/00, POETPC.

Wyrok Pierwszej Izby ETPC z 10.11.2004 r., skarga nr 64890/01, POETPC.

Wyrok ETPC z 29.03.2006 r., skarga nr 36813/97, POETPC.

Wyrok ETPC z 7.07.2015 r. w sprawie *Rutkowski i inni przeciwko Polsce*, m.in. skargi nr 72287/10, 13927/11, 46181/11, POETPC.

Postanowienie BVerfG z 23.05.2012 r., 2 BvR 610/12, publ. www.bundesverfassungsgericht.de.

Complaint related to excessive duration of civil proceedings in judicature practice

SUMMARY

The Act of 17 June 2004 in complaints on breach of the right of a party to review the case in preparatory proceedings carried out or supervised by a public prosecutor and in court proceedings without unjustified delay (hereinafter the Act) regulates the principles and mode of filing and reviewing complaints of a party whose right

to review the case without unjustified delay as a result of actions or failure to act by a court or public prosecutor carrying out or supervising preparatory proceedings (Art. 1.1 of the Act). The right to have a case reviewed without unjustified delay falls within the right to fair trial as specified in Art. 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and Art. 14.1 of the International Covenant on Civil and Political Rights. Pursuant to Art. 45.1 of Poland's Constitution, every person has the right to a fair and open review of their case without unjustified delay by a competent, impartial and independent court. The objective of the article is to present the results of an analysis of application of the Act in the most frequent procedural situations, with a special focus on judgments of lower instance courts.

Key words: excessive duration of civil proceedings, complaint on excessive duration of civil proceedings, right to fair trial, unjustified delay

